DOI 10.34132/pard2026.33.07

Отримано: 17 квітня 2026
Змінено: 21 червня 2026
Прийнято: 11 серпня 2026
Опубліковано:
30 вересня 2026

Received: 17 april 2026
Revised: 21 june 2026
Accepted: 11 august 2026
Published:
30 september 2026

Petro Opanashchuk

THE UNITY OF UKRAINE'S HUMANITARIAN SPACE: THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS AND MECHANISMS OF FORMATION

The article examines the theoretical and methodological foundations for the formation of the unity of Ukraine's humanitarian space in the context of contemporary socio-political transformations, European integration, and security challenges. It substantiates the importance of ensuring the unity of the humanitarian space as a fundamental prerequisite for strengthening national identity, consolidating Ukrainian society, and enhancing its resilience to contemporary challenges and threats. The study analyzes scholarly approaches to the interpretation of the humanitarian space and its structural components. Drawing upon the systems approach and the theory of emergence, the research reveals the patterns underlying the formation of the unity of the humanitarian space, identifies its principal characteristics, and describes the system-forming relationships among the key elements of the humanitarian sphere. It is established that the unity of the humanitarian space does not imply the unification or elimination of cultural diversity; rather, it is achieved through the harmonization of interactions among the various components of the humanitarian sphere on the basis of shared values, national identity, and effective public governance mechanisms. The article substantiates the author's approach to defining the essence of the mechanisms for the formation of the unity of the humanitarian space and distinguishes them from the mechanisms for the implementation of

state humanitarian policy. It is demonstrated that the mechanisms for the formation of the unity of the humanitarian space constitute a component of the broader system of mechanisms for implementing state humanitarian policy and are primarily aimed at promoting social integration and overcoming linguistic, cultural, informational, interethnic, and interfaith divisions. Furthermore, the study systematizes the endogenous and exogenous factors influencing the formation of the unity of the humanitarian space and characterizes their impact on the functioning of Ukraine's humanitarian sphere. It is concluded that the effective application of public governance mechanisms based on the principles of systemicity, balance, and openness will contribute to strengthening humanitarian security, enhancing national resilience, and facilitating Ukraine's successful integration into the European humanitarian space.

Key words: *humanitarian space; unity of the humanitarian space; state humanitarian policy; public governance mechanisms; emergence; national identity; European integration.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасний етап розвитку України характеризується глибокими суспільно-політичними трансформаціями, зумовленими євроінтеграційним курсом держави, цифровізацією суспільних процесів, повномасштабною російською агресією та необхідністю післявоєнного відновлення. За таких умов особливого значення набуває забезпечення єдності гуманітарного простору України як важливої передумови консолідації українського суспільства, утвердження громадянської та національної ідентичності й, як наслідок, зміцнення національної стійкості.

Єдність гуманітарного простору виступає складною багаторівневою соціальною системою, що охоплює взаємопов›язані сфери освіти, науки, культури, мови, історичної пам›яті, інформаційної політики, релігійних відносин та національно-громадянської ідентичності. Її формування відбувається під впливом комплексу ендогенних та екзогенних чинників, серед яких визначальне місце посідають державна політика, європейська

інтеграція, глобалізаційні процеси, розвиток цифрового інформаційного середовища, а також безпекові виклики, спричинені триваючою війною. Це зумовлює потребу в комплексному науковому осмисленні закономірностей функціонування гуманітарного простору та механізмів забезпечення його єдності.

Таким чином, актуальність дослідження зумовлена необхідністю поглиблення теоретико-методологічних засад дослідження єдності гуманітарного простору України, уточнення його концептуального змісту, систематизації чинників і механізмів його формування, а також вироблення наукового підґрунтя для вдосконалення державної гуманітарної політики в умовах європейської інтеграції, забезпечення національної безпеки та повоєнної відбудови України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукове осмислення проблеми формування єдності гуманітарного простору України характеризується міждисциплінарністю та поступовою еволюцією теоретичних підходів. Дослідження цієї проблематики здійснюється в межах державного управління, політології, соціології, культурології, філософії, історії, правознавства та інших галузей знань. Такий підхід зумовлений складною природою гуманітарного простору, який охоплює взаємопов›язані процеси розвитку культури, освіти, мовної політики, історичної пам›яті, національної ідентичності, релігійних відносин, інформаційного середовища та інших складових гуманітарної сфери.

Генеза наукових досліджень гуманітарного простору України демонструє перехід від його розуміння переважно як соціокультурної системи, орієнтованої на розвиток таких сфер, як культура, освіта та громадянське суспільство, до трактування як стратегічного ресурсу державної стійкості, національної безпеки та європейської інтеграції. Зокрема, в працях В.Карлової [12], С.Москаленко [14], В.Омельчука [15] та інших авторів, які досліджували дане питання до початку російсько-української війни, гуманітарний простір переважно трактувався як середовище розвитку культури, освіти, науки, духовності та міжкультурної взаємодії, а головними пріоритетами гуманітарної політики вважалися культурний розвиток, демократизація суспільства, міжкультурний діалог і

 DOI 10.34132/pard2026.33.07

формування національної ідентичності. У дослідженнях цього періоду гуманітарний розвиток інтерпретується не як складова цивілізаційного вибору України, а швидше як засіб досягнення інституційної сумісності з Європейським Союзом та інтеграції до європейського гуманітарного простору.

Аналіз наукових праць, опублікованих після 2014 року, свідчить про суттєву трансформацію дослідницьких підходів до проблематики гуманітарного розвитку. Поряд із дослідженням загальнотеоретичних і прикладних аспектів розвитку гуманітарної сфери спостерігається певне переосмислення гуманітарної політики й процесів формування єдності гуманітарного простору крізь призму національної безпеки та суспільної стійкості [1; 5; 6; 11; 17]. Такі зміни стали закономірною реакцією на події російсько-української війни, а також на набуття євроінтеграційними процесами нового політичного й інституційного значення.

Характерною особливістю сучасного наукового дискурсу є розгляд гуманітарної сфери як одного з ключових чинників забезпечення стійкості держави в умовах війни. У цьому контексті актуальності набули дослідження проблематики гуманітарної й інформаційної безпеки, захисту людського капіталу, а також підвищення суспільної резильєнтності [5; 11]. Помітним напрямом сучасних досліджень стало також осмислення процесів деколонізації культурного, символічного та меморіального простору України, переоцінка історичної спадщини й подолання наслідків імперських практик. У цьому контексті дослідники акцентують увагу на гуманітарному розвитку як механізмі зміцнення соціальної згуртованості, формування національної солідарності та забезпечення внутрішньої єдності українського суспільства в умовах війни [4; 9; 17]. Водночас гуманітарний розвиток трактується як важлива передумова утвердження суверенітету, конструювання власного історичного наративу та подолання колоніальної спадщини.

Попри значну кількість наукових праць, присвячених окремим аспектам гуманітарної політики, державного управління, національної ідентичності, культурної та мовної політики,

проблема єдності гуманітарного простору України досі не отримала цілісного теоретико-методологічного обґрунтування. Залишається недостатньо дослідженим понятійно-категоріальний апарат, відсутній єдиний підхід до визначення сутності гуманітарного простору як системного явища, недостатньо розкрито взаємозв›язок між механізмами реалізації державної гуманітарної політики та механізмами формування єдності гуманітарного простору, а також потребують подальшого розвитку концептуальні підходи до їх класифікації та функціонування.

Формулювання мети статті (постановка завдання). Метою статті є теоретико-методологічне обґрунтування сутності єдності гуманітарного простору України, а також визначення її системних характеристик і механізмів формування в сучасних умовах суспільного розвитку.

Методологічну основу дослідження становить комплекс загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання. Системний підхід застосовано для розгляду гуманітарного простору як відкритої багаторівневої соціальної системи та обґрунтування єдності гуманітарного простору як її інтегративної властивості. За допомогою структурно-функціонального методу визначено взаємозв›язки між основними складовими гуманітарного простору та механізмами їх функціонування. Порівняльний метод застосовано для розмежування понять «механізми формування єдності гуманітарного простору» та «механізми реалізації державної гуманітарної політики». Методи аналізу, синтезу, узагальнення та наукової абстракції використано для уточнення понятійно-категоріального апарату, класифікації чинників, що впливають на формування єдності гуманітарного простору, та формулювання авторських висновків.

Для пояснення механізмів формування єдності гуманітарного простору як результату нелінійної взаємодії його структурних компонентів використано сучасні міждисциплінарні методологічні підходи. Зокрема теоретико-методологічне підґрунтя дослідження становлять положення загальної теорії систем Л. фон Берталанфі [22] та теорії емерджентності І.Пригожина [23], які дають змогу

 DOI 10.34132/pard2026.33.07

розглядати єдність гуманітарного простору як інтегральну властивість складної соціальної системи, що виникає внаслідок взаємодії її структурних елементів і не зводиться до сукупності окремих компонентів.

Емпіричну основу дослідження склали норми українського законодавства, а також наукові публікації вітчизняних та зарубіжних авторів з питань гуманітарного розвитку України та формування єдності гуманітарного простору.

Отже, використаний методологічний інструментарій забезпечив комплексне дослідження єдності гуманітарного простору України як складного багаторівневого соціального феномена, що дало змогу обґрунтувати його сутність, визначити системні характеристики, а також розкрити механізми формування.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній науковій літературі, присвяченій проблематиці державної гуманітарної політики, широко використовуються такі категорії, як «гуманітарна сфера», «гуманітарна політика», «соціогуманітарна політика» та «гуманітарний розвиток». Водночас трансформація суспільно-політичних процесів в Україні, зумовлена повномасштабною російською агресією, а також активізацією європейської інтеграції, актуалізує необхідність переосмислення таких категорій, як «гуманітарний простір» та пов›язаного з нею поняття «єдність гуманітарного простору». Саме ці поняття дедалі частіше використовуються для характеристики стану суспільної згуртованості, національної ідентичності, ціннісної єдності та ефективності державної гуманітарної політики.

Категорія «гуманітарного простору» набула широкого використання на початку 1990-х років, коли тогочасний президент організації «Лікарі без кордонів» Роні Брауман вживав поняття гуманітарного простору, маючи на увазі ситуацію, коли гуманітарні працівники можуть «вільно оцінювати потреби, вільно контролювати доставку та використання допомоги, вільно вести діалог з людьми» [1].

1 Цит. за: Sarah Collinson, Samir Elhawary. Humanitarian space: a review of trends and issues. London. 2012. p. 1.

Гуманітарний простір у трактуванні міжнародних гуманітарних організацій часто вважається синонімом гуманітарного доступу, оскільки створення та підтримка гуманітарного простору дозволяє гуманітарним організаціям отримувати доступ до постраждалих людей, а також надавати їм допомогу. Без безпечного, захищеного та принципового доступу до категорій населення, які потребують допомоги, гуманітарні працівники та саме постраждале населення можуть перебувати під загрозою. Тобто сприятливий гуманітарний простір з практичної точки зору для гуманітарних організацій необхідний для ефективного, принципового та безпечного реагування на надзвичайні ситуації [21].

Якщо у зарубіжній історіографії домінує уявлення про гуманітарний простір як про сферу діяльності гуманітарних організацій, яка має на меті надати першочергову необхідну допомогу людям, постраждалим внаслідок різних несприятливих обставин. У вітчизняній історіографії домінують погляди на гуманітарний простір як на середовище, в основі якого лежить система ідей, цінностей, ідеалів, міфів, стереотипів та образів, що впливають на свідомість людей. Зокрема, М.Степико звертає увагу на те, що складовими гуманітарного простору є «мистецька сфера, культурно-просвітницька, культурно-дозвіллєва діяльності (професійна та аматорська), ефірний простір електронних мас-медіа, національний ринок друкованих ЗМІ, книговидання та книгорозповсюдження, інші культурно-мистецькі продукти та послуги, а також суміжні сфери – освіта, наука, діяльність структур громадянського суспільства, державно-церковні відносини» [17]. В.Карлова, аналізуючи складові, які формують гуманітарний простір країни, зазначає, що це «складний духовно-ціннісний комплекс», в основі якого лежить «взаємодія систем освіти, культури, виховання, науки, засобів масової інформації, у цьому просторі функціонує історична пам’ять, розгортаються різні ідеології, які борються за вплив на суспільну свідомість» [12].

Враховуючи погляди наведених вище дослідників, пропонуємо розглядати поняття «гуманітарного простору» як системну категорію, що відображає цілісну сукупність історико-культурної,

 DOI 10.34132/pard2026.33.07

освітньої, мовної, релігійної, етнонаціональної та інших ціннісно-орієнтованих сфер суспільного життя, інтегрованих у межах національної держави та спрямованих на формування і збереження ідентичності, забезпечення культурної спадкоємності, консолідацію суспільства й утвердження його суб'єктності у глобалізованому світі.

З даною категорією пов'язана також категорія єдності гуманітарного простору, яка містить у собі не лише прояви буттєвої спільності, але й просторову складову [14]. Просторова складова пов'язана з тим, що компоненти, які формують гуманітарний простір, зазвичай локалізовані в межах конкретно визначеної території – як правило, це територія проживання окремого етносу, національності або територія, окреслена кордонами певної країни. Саме на цей територіальний простір й поширюються такі складові буттєвої спільності, як однакові ідеї, цінності, ідеали, міфи, стереотипи та образи, що впливають на свідомість людей. В основі єдності гуманітарного простору лежить внутрішній зв'язок усіх цих елементів, який просторово охоплює всю територію країни й є значно тіснішим, ніж зв'язок з іншими елементами, що існують поза межами цього простору [12].

Формування єдності гуманітарного простору України в умовах європейської інтеграції неможливе без розвитку спільного культурно-комунікаційного середовища. Саме тому одним із ключових інтеграційних чинників є мовна політика. Рада Європи розглядає державну мову як важливий інструмент суспільної інтеграції та соціальної єдності [20]. Її послідовна реалізація сприяє формуванню національної мовної ідентичності й розвитку спільного гуманітарного простору.

Не менш вагому роль відіграє система освіти, яка забезпечує передачу суспільних цінностей, історичного досвіду та культурних традицій. Саме освітнє середовище значною мірою визначає формування громадянської свідомості, патріотизму й національної ідентичності. Як наголошує В. Лизанчук, рідна мова є носієм історичного досвіду народу та визначає світоглядні орієнтири особистості [13].

Важливою складовою гуманітарного простору є історична пам'ять, яка формує колективне бачення минулого, впливає на систему цінностей, політичну культуру та суспільну поведінку. Усвідомлення власної історико-культурної самобутності сприяє зміцненню національного суверенітету та суспільної єдності [12]. У сукупності мова, культура, історична пам'ять і традиції створюють підґрунтя для формування національної ідентичності як усвідомлення належності до української політичної нації, об'єднаної спільними символами, історією та культурними цінностями [10].

Єдність гуманітарного простору безпосередньо пов'язана з формуванням національної ментальності, як специфічного способу уявлення етносом свого внутрішнього світу й зовнішніх обставин, що формується під впливом багатовікових культурно-історичних, геополітичних та інших чинників [8].

Потужний інтеграційний потенціал має й національна ідея, що виконує функцію об›єднання різних соціальних, етнічних і релігійних груп навколо спільних стратегічних цілей. В українських умовах такою консолідуючою ідеєю дедалі більше стає європейська інтеграція, яка після Революції Гідності перетворилася на один із ключових чинників суспільної єдності та утвердження демократичних цінностей [8].

Важливою умовою зміцнення гуманітарного простору є також задоволення інформаційних і культурних потреб населення шляхом розвитку національного культурного продукту та ефективних каналів суспільної комунікації. Водночас державна гуманітарна політика повинна поєднувати підтримку української культурної ідентичності із забезпеченням прав національних меншин та інших етнокультурних спільнот. Такий підхід сприяє суспільній інтеграції, запобігаючи асиміляційним практикам і зберігаючи культурне різноманіття [15; 18].

Окремим напрямом забезпечення єдності гуманітарного простору є гармонізація державно-церковних та міжконфесійних відносин. За певних обставин міжконфесійні суперечності можуть вийти за межі суто релігійного конфлікту й набули рис зіткнення етнокультурних ідентичностей. Тому міжконфесійний

 DOI 10.34132/pard2026.33.07

діалог, взаємна повага та свобода віросповідання є важливими передумовами суспільної консолідації та зміцнення гуманітарної безпеки держави [9].

Як бачимо, досягнення єдності гуманітарного простору залежить від урахування широкого комплексу різноманітних аспектів суспільного життя. Наведений вище аналіз складових, які формують єдність гуманітарного простору, дає змогу сформулювати визначення цієї категорії. Таким чином, під єдністю гуманітарного простору слід розуміти згуртованість суспільства навколо таких суспільно значимих тем, як ставлення до мови, релігійних свобод, етнонаціональних відносин, розвитку освіти, культури, національної пам'яті та інших проявів суспільного буття, які формують національну ідентичність, а також здатність на основі діючих механізмів ефективно й конструктивно розв'язувати протиріччя, які час від часу можуть виникати у цих сферах суспільних відносин.

Теоретико-методологічне осмислення єдності гуманітарного простору потребує звернення до положень теорії емерджентності, яка сформувалася в межах загальної теорії систем і синергетики. Відповідно до системного підходу, розробленого австрійським ученим Людвігом фон Берталанфі, складні соціальні утворення слід аналізувати як відкриті системи, що перебувають у постійній взаємодії з зовнішнім середовищем [22]. Подальший розвиток цієї парадигми знайшов своє відображення у працях бельгійського вченого Іллі Пригожина, який обґрунтував ідею самоорганізації та нелінійності соціальних процесів, у межах яких нові властивості виникають унаслідок взаємодії елементів, а не їх механічного поєднання [23].

У цьому контексті емерджентність трактується як поява інтегративних характеристик системи, що не редукуються до властивостей її складових компонентів. Інакше кажучи, система набуває якісно нового рівня організації завдяки внутрішній координації та узгодженості взаємодій. Застосування цього підходу до аналізу гуманітарного простору дозволяє розглядати його не як сукупність автономних сфер (освіта, культура, релігія, інформаційна політика, національна пам'ять тощо), а як цілісну

багаторівневу систему, в межах якої відбуваються складні процеси комунікативної та ціннісної інтеграції.

Гуманітарний простір як відкрита соціальна система характеризується нелінійністю розвитку, багатофакторністю впливів та здатністю до самоорганізації. На мікрорівні функціонують індивідуальні культурні практики, освітні траєкторії, конфесійна приналежність тощо; на мезорівні – інституції, що продукують та транслюють соціокультурні смисли; на макрорівні – державна гуманітарна політика, що задає нормативно-ціннісні орієнтири. Саме в процесі взаємодії цих рівнів і формується єдність гуманітарного простору як нова інтегративна якість.

З позицій емерджентності єдність не означає однорідності чи уніфікації. Навпаки, вона передбачає збереження внутрішнього різноманіття, яке виступає передумовою розвитку системи. Плюралізм культурних та релігійних практик у поєднанні з гармонійним розвитком етнонаціональних відносин, формуванням мовного, освітнього та ціннісно-комунікаційного середовища створює підґрунтя для динамічної рівноваги, у межах якої формується узгоджена ціннісна матриця суспільства. Внаслідок цього виникає стійка комунікативна взаємодія між різними соціальними групами, що забезпечує інтегрованість без втрати ідентичності.

Таким чином, єдність гуманітарного простору доцільно визначати як емерджентну системну властивість, що формується в результаті нелінійної взаємодії освітніх, історико-культурних, ціннісних та інституційних компонентів суспільства, формування мовного середовища, а також міжрелігійних та етнонаціональних відносин і проявляється у здатності соціуму підтримувати цілісність гуманітарної сфери за умов внутрішнього різноманіття та відкритості до зовнішніх впливів. Такий підхід дозволяє переосмислити роль державної політики не як інструмента директивного конструювання єдності, а як механізму стимулювання процесів самоорганізації та гармонізації взаємодії між складовими гуманітарного простору.

Забезпечення гармонійного розвитку всіх складових, які лежать в основі єдності гуманітарного простору, є надзвичайно важливим і складним завданням для будь-якої держави. При цьому

 DOI 10.34132/pard2026.33.07

як вітчизняний, так і зарубіжний досвід показує, що необґрунтовані й непродумані спроби держави нав'язати об'єктивним процесам культурного розвитку власний зміст, форми, норми, напрями чи стандарти призводять до небажаних деформацій культурного життя, що проявляється в духовній деградації суспільства. А це, у свою чергу, неминуче справляє суттєвий деструктивний вплив на всю систему суспільних відносин й може призвести до фрагментації гуманітарного простору як одного з проявів такої деградації [2].

В.Градівський зазначає, що у випадку, коли гуманітарний розвиток перестає бути об›єктом регулюючого впливу держави, тобто полишається на «самоплив», він зазнає не менших деформацій, ніж за умови його надмірної регуляції [2]. Результатом руйнування єдності національного гуманітарного простору може стати поява суттєвих відмінностей у системах цінностей, світоглядних орієнтаціях різних груп суспільства, внаслідок чого з'являються протилежні підходи до оцінки минулого й майбутнього нації, шляхів її подальшого розвитку. А це, у свою чергу, може призвести до появи конфліктів на міжрегіональному, міжетнічному, міжрелігійному чи мовному ґрунті. Наявність таких конфліктів суттєво заважає національній консолідації й негативно впливає на загальну успішність процесу державотворення [12].

Досвід України підтверджує це, адже протягом тривалого часу держава не приділяла достатньої уваги забезпеченню умов для гармонійного гуманітарного розвитку. Як зазначає С. Здіорук, у перші роки після проголошення України як незалежної суверенної держави її гуманітарна сфера зазнала досить суттєвих і болючих змін, які проявлялись у дезорієнтації масової свідомості, зростанні серед суспільних настроїв меркантилізму, жорстокості, радикальних настроїв та апатії [4]. Врешті-решт, це позначилося й на фрагментації гуманітарного простору України, розділеності суспільства за мовною, релігійною, національною ознаками. Згодом це перетворилось на вразливість, яка була використана антидержавними політичними силами з метою недопущення подальшої інтеграції України до європейського гуманітарного, економічного та політичного простору.

У сучасних умовах глобалізаційних трансформацій та поглиблення європейської інтеграції Україна стикається з необхідністю не лише розвивати, а й забезпечувати стійкість власного гуманітарного простору. Реалізація цього завдання ускладнюється низкою внутрішніх і зовнішніх чинників, які можуть послаблювати національну консолідацію, знижувати рівень суспільної згуртованості та спричиняти розмивання національної ідентичності. За таких обставин питання збереження єдності гуманітарного простору виходить за межі культурної політики й набуває стратегічного значення для забезпечення національної безпеки, державного суверенітету та територіальної цілісності. Саме тому більшість європейських держав приділяє особливу увагу розвитку власного гуманітарного середовища, посиленню його стійкості до зовнішніх інформаційних, культурних і політичних впливів.

Базові елементи, що формують гуманітарний простір України, – державна мова, культура, історична пам›ять, національні традиції та спільна система цінностей – водночас визначають її цивілізаційну самобутність і створюють підґрунтя для інтеграції до європейського гуманітарного простору. Такий процес передбачає не втрату національної самобутності, а гармонійне поєднання української культурної ідентичності із загальноєвропейськими демократичними принципами. У цьому контексті І.Розпутенко наголошує, що модернізація гуманітарної політики України має здійснюватися на основі європейської системи цінностей шляхом упровадження апробованих у країнах ЄС механізмів та інструментів державного управління гуманітарною сферою [16].

Інтеграція до загальноєвропейського гуманітарного простору є свого роду вираженням цивілізаційного вибору України, який вона відстоює упродовж тривалого часу. Натомість події останніх років показують, що політика російської федерації має на меті не допустити реалізації цього вибору, вбачаючи у ньому загрозу для власних геополітичних планів. Одним із її пріоритетних завдань є дестабілізація українського гуманітарного простору через стимулювання мовних, етнокультурних, релігійних та історичних суперечностей. Для цього застосовуються дезінформаційні кампанії,

 DOI 10.34132/pard2026.33.07

маніпуляції історичною пам'яттю, невиправдана гіперболізація регіональних відмінностей і поширення інших деструктивних наративів, спрямованих на поглиблення внутрішнього розколу українського суспільства.

Подібні практики використовувалися ще до початку повномасштабної агресії. Особливий акцент робився на перебільшенні соціокультурних відмінностей між окремими регіонами України, насамперед щодо мовного питання, історичної пам›яті, культурних традицій і політичних орієнтацій. Унаслідок цього в суспільстві посилювалася поляризація поглядів щодо історичного минулого, моделей державного розвитку та зовнішньополітичного курсу. Водночас у прикордонних і південно-східних регіонах тривалий час зберігався високий рівень російського інформаційного та культурного впливу, що негативно позначалося на цілісності українського гуманітарного простору.

Зважаючи на це, на сучасному етапі українського державотворення важливо досягти реальної інтеграції різних сфер життя суспільства в єдину цілісну систему. Особливої актуальності при цьому набуває мовна, культурна, міжрелігійна та міжетнічна консолідація суспільства [18]. Зважаючи на це, можна виділити такі ознаки єдності гуманітарного простору:

– наявність розвиненої спільної символьної системи, складовими якої є мова, комплекс загальновизнаних цінностей, національна культурна спадщина;

– вирішальна роль національних виробників культурного продукту та національних каналів культурної комунікації в задоволенні інформаційних та культурних потреб суспільства;

– гармонійний розвиток міжетнічних та міжконфесійних відносин;

– високий рівень згуртованості суспільства на ґрунті спільних культурних та світоглядних цінностей, які носять загальнонаціональний характер;

– наявність дієвих інституційного та правового механізмів урегулювання конфліктів, які можуть виникати на релігійному, міжетнічному, мовному чи будь-якому іншому ґрунті.

Слід пам'ятати про те, що гуманітарний простір не є якоюсь статичною конструкцією. На нього суттєво впливають трансформації, які відбуваються в суспільстві. Зважаючи на це, одним із процесів, які впливають на гуманітарний розвиток будь-якого суспільства, є об'єктивний поступ і саморегуляція духовного життя відповідно до незалежних від суб'єктивної волі людей, їхніх бажань і прагнень законів історичного розвитку [2].

З іншого боку – можливим є свідомий і цілеспрямований вплив на формування гуманітарного простору з боку органів державної влади, політичних еліт та громадянського суспільства, а також інших суб'єктів, які беруть участь у формуванні гуманітарного простору. До таких суб'єктів слід віднести:

– інституції, які відповідають за реалізацію гуманітарної політики на центральному та регіональному рівнях – відповідні органи державної влади та місцевого самоврядування, національні структури регулювання медійного простору та ринку культурних товарів і послуг, структури громадянського суспільства – творчі спілки, професійні асоціації тощо;

– медійні установи, які здійснюють комунікацію з суспільством і які впливають на формування громадської думки – засоби масової інформації (преса, телерадіоорганізації, інтернет-видання), а також мережі театрально-видовищних та концертних установ, бібліотек, книгарень, галерей, виставкових залів, кінотеатрів, музичних крамниць тощо;

– інституції, які здійснюють розповсюдження та популяризацію культурно-мистецької продукції – заклади культури і мистецькі (виконавські) колективи, видавництва, кіностудії, студії звукозапису тощо;

– діячі літературно-мистецької сфери – професійні митці та аматори, літератори, працівники різноманітних установ культури;

– споживачі культурного продукту, індивідуальні та колективні;

– громадські організації та інші представники громадянського суспільства, які опікуються питаннями гуманітарного розвитку [18, с. 28].

 DOI 10.34132/pard2026.33.07

Таким чином, формування єдності гуманітарного простору потребує консолідації різних інституцій, які виступають суб'єктами реалізації гуманітарної політики. Від ефективності їх функціонування й взаємодії залежить інтенсивність, змістовна насиченість та суспільна результативність гуманітарного розвитку. Результатом співпраці та ефективної комунікації вказаних суб'єктів, які впливають на формування єдності гуманітарного простору України, має бути своєрідний синергетичний ефект, виражений у гармонійному розвитку гуманітарної сфери й стійкості суспільства до викликів різного походження, які загрожують єдності національного гуманітарного простору. При цьому лідируюча роль у забезпеченні єдності гуманітарного простору повинна належати державі в особі її центральних органів влади, які формують єдині правила функціонування та розвитку гуманітарної сфери країни.

Взявши за основу наведені вище характеристики єдності гуманітарного простору, сутність механізмів його формування слід охарактеризувати як сукупність підходів, методів, засобів, прийомів, інструментів, принципів, за допомогою яких держава систематично й цілеспрямовано регулює гуманітарні процеси з метою забезпечення гармонійного, консолідованого розвитку суспільних відносин у галузі освіти, культури, мовного середовища, міжетнічних, державно-релігійних та міжконфесійних відносин, збереження національної пам'яті та національної ідентичності, забезпечення своєчасного та ефективного розв'язання суперечностей, які можуть виникати у цих сферах суспільних відносин.

Поняття механізмів формування єдності гуманітарного простору є вужчим у порівнянні з сутністю механізмів реалізації державної гуманітарної політики, адже механізми формування єдності гуманітарного простору виступають інструментом інтеграції суспільства, поєднуючи культурну спадщину, національні цінності, громадянську ідентичність та інші складові у єдину систему. Вони не лише забезпечують стабільність і єдність гуманітарного простору, але й створюють умови для його розвитку в умовах внутрішніх і зовнішніх викликів. Поряд із тим, механізми реалізації державної гуманітарної політики охоплюють не лише інтеграцію, але й увесь спектр наявних заходів держави у сфері гуманітарної політики,

виступаючи свого роду операційними механізмами держави, які втілюють гуманітарну політику у практику (табл. 1).

Таблиця 1

Співвідношення понять «механізми формування єдності гуманітарного простору» та «механізми реалізації державної гуманітарної політики»

Ознака	Механізми формування єдності гуманітарного простору	Механізми реалізації державної гуманітарної політики
Сутність	Інструменти та засоби, спрямовані на інтеграцію суспільства на основі формування спільної ідентичності	Сукупність організаційних, правових, фінансових та інституційних заходів, якими держава втілює гуманітарну політику
Мета	Забезпечення єдності гуманітарного простору (подолання мовних, культурних та інформаційних розривів, розв'язання протиріч у сфері міжнаціональних та міжконфесійних відносин тощо)	Реалізація державної політики в гуманітарній сфері загалом: розвиток освіти, культури, інформаційної сфери, релігії, мовної політики тощо
Рівень охоплення	Вужчий (інтеграційний, спрямований на єдність та консолідацію)	Ширший (охоплює всі напрями гуманітарної політики, включно з інтеграційними)
Співвідношення	Є складовою частиною механізмів реалізації державної гуманітарної політики	Є ширшою категорією, в межах якої функціонують механізми формування єдності гуманітарного простору

Джерело: сформовано автором

 DOI 10.34132/pard2026.33.07

Найбільш повно сутність поняття єдності гуманітарного простору та механізмів його формування дозволяє розкрити використання положень теорії систем [7, с. 9]. Згідно з даною теорією сутність єдності гуманітарного простору полягає в його розгляді як відкритої, складної та багаторівневої соціальної системи, елементи якої перебувають у постійній взаємодії та утворюють цілісність, що не зводиться до простої суми її окремих складників. У межах системного підходу гуманітарний простір охоплює взаємопов'язані підсистеми культури, освіти, мови, релігії, етнонаціональних відносин, національної пам'яті, ціннісних орієнтацій і символічних практик, які функціонують на основі спільних смислів, норм і цілей.

Єдність гуманітарного простору забезпечується системоутворювальними зв'язками між його елементами, насамперед спільною ціннісно-нормативною основою, узгодженими цілями гуманітарного розвитку та сталими комунікативними каналами. Зміни в одній підсистемі неминуче відображаються на функціонуванні інших, що зумовлює ефект взаємозалежності та потребу комплексного управлінського впливу. Відсутність координації або порушення системних зв'язків призводить до фрагментації гуманітарного простору, зниження його стійкості та ефективності гуманітарної політики загалом.

З точки зору теорії систем гуманітарний простір є відкритою системою, яка зазнає впливів як ендогенних, так і екзогенних чинників [3, с. 72] (рис. 1).

В основі ендогенних чинників лежать процеси та явища, що виникають в межах національної соціокультурної системи і визначають внутрішню стійкість та ідентичність гуманітарного простору. Такі чинники можна згрупувати за характером їх впливу на єдність гуманітарного простору:

– нормативно-правові – забезпечують правову визначеність гуманітарної політики, встановлюють рамки для реалізації культурних, мовних, освітніх, інформаційних та інших стратегій;

– інституційно-управлінські – формують систему суб'єктів гуманітарної політики, визначають їхні функції та взаємодію;

– соціокультурні – відображають стан суспільних цінностей, традицій, ментальних особливостей, рівень культурної інтеграції (національна ідентичність, мовна єдність, культурна спадщина);

– освітньо-наукові – визначають якість людського потенціалу, здатність суспільства до відтворення цінностей та знань;

– інформаційно-комунікаційні – впливають на поширення ідей, смислів, наративів, а також на інформаційну безпеку (медіа, цифрові платформи, державна комунікаційна політика);

– регіональні особливості – впливають на рівень інтегрованості регіонів у загальнонаціональний гуманітарний простір.

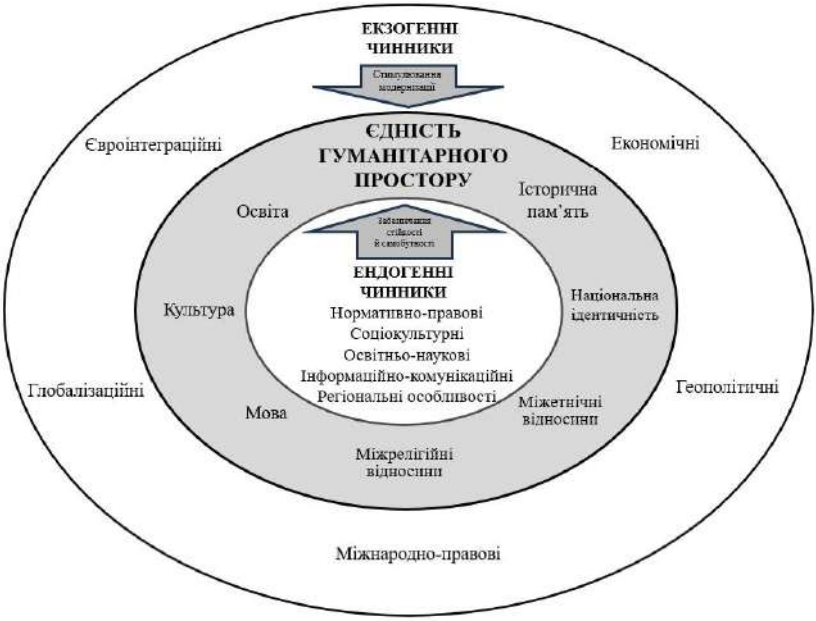

Рис. 1. Комплекс ендогенних та екзогенних чинників, які впливають на формування єдності гуманітарного простору
Джерело: сформовано автором

Окрім цього, гуманітарний простір постійно взаємодіє із зовнішнім середовищем – глобальними культурними процесами, єв-

 DOI 10.34132/pard2026.33.07

ропейським ціннісним простором, інформаційними потоками та транснаціональними інституціями. Враховуючи це, можна виділити такі екзогенні чинники, які впливають на формування єдності гуманітарного простору:

– євроінтеграційні – формують стандарти, цінності та принципи, до яких адаптується українська гуманітарна політика;

– міжнародно-правові – визначають рамки дотримання прав людини, культурного різноманіття, свободи вираження;

– глобалізаційні – призводять до уніфікації культурних стандартів, появи спільних інформаційних платформ тощо (наприклад, цифровізація, світові тренди масової культури);

– геополітичні – впливають через зовнішню політику держав, конфлікти, інформаційні війни, міграційні процеси тощо (наприклад, російська агресія, інформаційні впливи, гуманітарна безпека);

– економічні – формують ресурсні можливості для підтримки гуманітарної сфери та фінансування культурних проєктів.

У системному підході ендогенні та екзогенні чинники, впливаючи на єдність гуманітарного простору, утворюють динамічну взаємодію: зовнішні чинники стимулюють подальшу модернізацію складових гуманітарного простору, а внутрішні – забезпечують стійкість, культурну тяглість і національну самобутність (рис. 1). Саме здатність системи до адаптації, самоорганізації та підтримання динамічної рівноваги забезпечує її цілісність і розвиток. У цьому контексті єдність гуманітарного простору не означає уніфікації, а передбачає гармонійне поєднання різноманіття елементів у межах спільної системної логіки.

Висновки. Таким чином, в умовах тих трансформацій, які на сучасному етапі переживає Україна, здійснивши свій європейський цивілізаційний вибір, особливої актуальності набуває вироблення чіткої політики щодо формування й збереження єдності гуманітарного простору. Варто брати до уваги, що поняття механізмів формування єдності гуманітарного простору є значно вужчим у порівнянні з сутністю механізмів реалізації державної гуманітарної політики, адже досягнення єдності гуманітарного простору передбачає інтеграцію суспільства на основі формування спільної ідентичності й має на меті подолання мовних, культурних та інфор-

маційних розривів, розв'язання протиріч у сфері міжнаціональних та міжконфесійних відносин. Ефективне застосування механізмів державного управління гуманітарною сферою, спрямоване на формування єдності гуманітарного простору, сприятиме забезпеченню узгодженості історико-культурної, освітньої, мовної, інформаційної, національної та релігійної політики держави, стане запорукою перетворення України на справді демократичну європейську країну, а також допоможе позбутись засилля пострадянських культурних практик, які тяжіють до євразійської орієнтації.

Перспективи подальших наукових досліджень полягають у розробленні концептуальної моделі державного управління процесами формування єдності гуманітарного простору України, удосконаленні класифікації механізмів її забезпечення, а також виробленні науково обґрунтованої методики оцінювання результативності та ефективності державної гуманітарної політики. Особливої уваги потребує дослідження впливу цифрової трансформації та інформаційного середовища на гуманітарний розвиток, а також адаптації європейських підходів до формування гуманітарної політики в умовах післявоєнного відновлення України та її інтеграції до Європейського Союзу.

ЄДНІСТЬ ГУМАНІТАРНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТА МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ

У статті досліджено теоретико-методологічні засади формування єдності гуманітарного простору України в умовах сучасних суспільно-політичних трансформацій, європейської інтеграції та безпекових викликів. Обґрунтовано актуальність забезпечення єдності гуманітарного простору як важливої передумови зміцнення національної ідентичності та консолідації українського суспільства, підвищення його стійкості в умовах сучасних викликів та загроз. Проаналізовано наукові підходи до розуміння гуманітарного простору та його структурних складових. На основі системного підходу та положень теорії

 DOI 10.34132/pard2026.33.07

емерджентності розкрито закономірності формування єдності гуманітарного простору, охарактеризовано її основні ознаки та системоутворювальні зв›язки між ключовими елементами гуманітарної сфери. Визначено, що єдність гуманітарного простору не передбачає уніфікації чи нівелювання культурного різноманіття, а досягається шляхом гармонізації взаємодії різних складових гуманітарної сфери на основі спільних цінностей, національної ідентичності та ефективних механізмів державного управління. Обґрунтовано авторський підхід до визначення сутності механізмів формування єдності гуманітарного простору та здійснено їх розмежування з механізмами реалізації державної гуманітарної політики. Доведено, що механізми формування єдності гуманітарного простору є складовою ширшої системи механізмів реалізації державної гуманітарної політики та спрямовані насамперед на інтеграцію суспільства, подолання мовних, культурних, інформаційних, міжетнічних і міжконфесійних суперечностей. Систематизовано комплекс ендогенних та екзогенних чинників, які визначають процеси формування єдності гуманітарного простору, та охарактеризовано їх вплив на функціонування гуманітарної сфери України. Зроблено висновок, що ефективне застосування механізмів державного управління, заснованих на принципах системності, збалансованості та відкритості, сприятиме зміцненню гуманітарної безпеки, національної стійкості та успішній інтеграції України до європейського гуманітарного простору.

Ключові слова: *гуманітарний простір; єдність гуманітарного простору; державна гуманітарна політика; механізми державного управління; емерджентність; національна ідентичність; європейська інтеграція.*

Author Contributions: Conceptualization, O. P., and O. P.; Writing – original draft, O. P.; Writing – review & editing, O. P. Authors have read and agreed to the published version of the manuscript.

Funding: This research received no external funding.
Institutional Review Board Statement: Not applicable as study did not include human subjects.
Informed Consent Statement: Not applicable.
Data Availability Statement: Data is contained within the article.
Conflicts of Interest: The authors declare no conflict of interest.

References

1. Bayuk, M. (2018). Humanitarna skladova polityky derzhavnoi bezpeky: poniattia, pryntsypy. Universytetski naukovi zapysky [Humanitarian component of state security policy: Concept and principles]. *Universitetski Naukovi Zapysky – University Scientific Notes*, 65, (pp. 186–199) [in Ukrainian].

2. Hradivskyi, V.M. (2021). Vprovadzhennia mekhanizmiv publichnoho upravlinnia rozvytkom humanitarnoi sfery v Ukraini: rehionalnyi aspekt [Implementation of public administration mechanisms for the development of the humanitarian sphere in Ukraine: regional aspect]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok – Public Administration: Improvement and Development*, 8. Retrieved from: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/8_2021/72.pdf [in Ukrainian].

3. Hrytsiuk, P.M., Dzhoshi, O.I., & Hladka, O.M. (2021). Osnovy teorii system i upravlinnia [Fundamentals of systems theory and management]. Rivne: NUVHP ep3.nuwm.edu.ua Retrieved from: http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/20653 [in Ukrainian].

4. Zdioruk, S.I. (Ed.). (2006). Humanitarna polityka Ukrainskoi Derzhavy v novitnii period [Humanitarian policy of the Ukrainian state in the modern period]. Kyiv: NISS [in Ukrainian].

5. Dyiak, V. (2024). Ukrainska kulturna identychnist v umovakh viiny [Ukrainian cultural identity under wartime conditions]. *Dialoh mizh kulturamy: tsinnosti, pryntsypy, perspektyvy. Materialy Mizhnarodnoi naukovoi konferentsii (m. Ostroh, 08 lystopada 2024 r.) - Dialogue between Cultures: Values, Principles, Perspectives. Proceedings of the International Scientific Conference (Ostroh, November 8, 2024).* (pp. 50–53). Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». eprints.oa.edu.ua Retrieved from: https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/9455/1/dialoh_miz_kulturamy.pdf [in Ukrainian].

6. Drozdov, V. (2023). Konflikty pamiatei yak vyklyky protsesam dekolonizatsii symvolichnoho prostoru Ukrainy (na prykladi pivdnia Odeshchyny) [Conflicts of memory as challenges to the processes of decolonization of

 DOI 10.34132/pard2026.33.07

Ukraine's symbolic space (the case of southern Odesa region)]. *Polityka pamiati. Dosvid Yevropy dlia Ukrainy: Materialy I Mizhnarodnoi naukovoi konferentsii – Memory Policy: European Experience for Ukraine. Proceedings of the 1st International Scientific Conference (Zaporizhzhia, November 17–18, 2023)* (pp. 46–51). tempus.znu.edu.ua Retrieved from: https://tempus.znu.edu.ua/files/pubs/zb__rka_tez_konferents__yi_compressed.pdf [in Ukrainian].

7. Dudnyk, I.M. (2010). Vstup do zahalnoi teorii system [Introduction to general systems theory]. Poltava: Astreia. duikt.edu.ua Retrieved from: https://duikt.edu.ua/uploads/l_1142_42884991.pdf [in Ukrainian].

8. Kovbasiuk, Yu.V., Troshchynskyi, V.P., & Surmin, Yu.P. (Eds.). (2010). Entsyklopedychnyi slovnyk z derzhavnoho upravlinnia [Encyclopedic dictionary of public administration]. Kyiv: NADU [in Ukrainian].

9. Yelenskyi, V.Ye. (2002). Relihiia pislia komunizmu. Relihiino-sotsialni zminy v protsesi transformatsii tsentralno- i skhidnoievropeiskykh suspilstv: fokus na Ukraini [Religion after communism. Religious and social changes in the transformation of Central and Eastern European societies: focus on Ukraine]. Kyiv [in Ukrainian].

10. Zakon Ukrainy «Pro osnovni zasady derzhavnoi polityky u sferi utverdzhennia ukrainskoi natsionalnoi ta hromadianskoi identychnosti» №2834-IKh vid 13 hrudnia 2022 r. [Law of Ukraine "On the Basic Principles of State Policy in the Sphere of Promoting Ukrainian National and Civic Identity," No. 2834-IX, December 13, 2022.] *zakon.rada.gov.ua.* Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20 [in Ukrainian].

11. Ivanenko, V., & Kryvoshein, V. (2022). Derzhavna polityka pamiati v suchasnii Ukraini v umovakh informatsiinoi viiny (2014 – 2021 rr.) [State memory policy in contemporary Ukraine under the conditions of the information war (2014–2021)]. *Hrani – Facets*, 25(2), (pp. 16–21) [in Ukrainian].

12. Karlova, V. (2013). Mistse ta rol humanitarnoho prostoru derzhavy u formuvanni natsionalnoi samosvidomosti [The place and role of the state's humanitarian space in the formation of national self-consciousness]. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia – Bulletin of the National Academy of Public Administration*, 1, (pp. 40–47). nbuv.gov.ua Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2011_1_7 [in Ukrainian].

13. Lyzanchuk, V. (2001). Movni aspekty v ukrainskomu derzhavotvorenni [Language aspects in Ukrainian state-building]. *Ukrainian state-building: lessons, problems, prospects – Ukrainian State-Building: Lessons, Problems, Prospects*. Part 2, (pp. 224–228). Lviv: LF UADU [in Ukrainian].

14. Moskalenko, S. (2013). Zavdannia derzhavy shchodo formuvannia yedynoho sotsiohumanitarnoho prostoru Ukrainy v suchasnykh umovakh [Tasks

of the state in forming a unified socio-humanitarian space of Ukraine under current conditions]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy – Collection of Scientific Papers of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine*, 2, (pp. 3–15). nbuv.gov.ua Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadu_2013_2_3 [in Ukrainian].

15. Omelchuk, V. (2010). Derzhavna movna polityka yak chynnyk yednosti humanitarnoho prostoru: zarubizhnyi dosvid [State language policy as a factor of the unity of humanitarian space: foreign experience]. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy – Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine*, 2, (pp. 215–223). irbis-nbuv.gov.ua Retrieved from: https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=njuu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21COLORTERMS=0&S21P03=I=&S21STR=%D0%9615105%2F2010%2F2 [in Ukrainian].

16. Rozputenko, I.V. (2017). Tsyvilizatsiinyi vybir Ukrainy v umovakh hlobalizatsii [Civilizational choice of Ukraine in the context of globalization]. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy – Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine*, 1, (pp. 112–122). nbuv.gov.ua Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2017_1_17 [in Ukrainian].

17. Stepyko, M. (n.d.). Tsilisnist humanitarnoho prostoru Ukrainy yak obiekt natsionalnoi bezpeky derzhavy: Analitychna zapyska [Integrity of the humanitarian space of Ukraine as an object of national security: Analytical report]. niss.gov.ua Retrieved from: https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/cilisnist-gumanitarnogo-prostoru-ukraini-yak-obekt-nacionalnoi [in Ukrainian].

18. National Institute for Strategic Studies. (2006). Ukraina v 2006 rotsi: vnutrishnie i zovnishnie stanovyshche ta perspektyvy rozvytku: ekspertna dopovid [Ukraine in 2006: Internal and external situation and development prospects: Expert report]. Kyiv: NISS [in Ukrainian].

19. Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk [Philosophical encyclopedic dictionary] (2002). Kyiv: Abrys [in Ukrainian].

20. Council of Europe. (2019). Statement by the Committee of Experts on the legal framework for the implementation of the European Charter for Regional or Minority Languages in Ukraine. www.coe.int Retrieved from: https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages/

 DOI 10.34132/pard2026.33.07

reports-and-recommendations#%7B%2228993157%22:[23]%7D

21. Hilhorst, D., & Jansen, B. J. (2010). Humanitarian space as arena: A perspective on the everyday politics of aid. *Development and Change, 41*(6), (pp. 1117–1139). Retrieved from: https://doi.org/10.1111/j.1467-7660.2010.01673.x

22. Bertalanffy, L. von. (1968). General system theory: Foundations, development, applications. New York: George Braziller. archive.org Retrieved from: https://archive.org/details/generalsystemthe0000bert/page/n5/mode/2up

23. Prigogine, I., & Stengers, I. (1984). Order out of chaos: Man's new dialogue with nature. New York: Bantam Books. archive.org Retrieved from: https://archive.org/details/orderoutofchaosm0000prig?utm

24. Collinson, S., & Elhawary, S. (2012). Humanitarian space: A review of trends and issues. London. cdn.odi.org Retrieved from: https://cdn.odi.org/media/documents/7643.pdf?utm_source

Відомості про автора / Information about the Author

Петро Опанащук, канд. іст. наук доцент, Житомирський державний університетт імені Івана Франка, м. Житомир, Україна. E-mail: opanashchuk-p@zu.edu.ua, orcid: https://orcid.org/0000-0001-7164-4143.

Petro Opanashchuk, PhD in History, Associate Professor, Department of Law and Public Administration, Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine. E-mail: opanashchuk-p@zu.edu.ua, orcid: https://orcid.org/0000-0001-7164-4143.

Opanashchuk, P. (2026). The unity of Ukraine's humanitarian space: theoretical and methodological foundations and mechanisms of formation. Public Administration and Regional Development, 33, 978-1003. https://doi.org/10.34132/pard2026.33.07